

Ensamkommande unga flyktingars situation i Sverige

Av: Sofie Huhle

LUNDS UNIVERSITET
Socialhögskolan

Kandidatuppsats
SOPA63 VT 14

Handledare: Johan Cronehed och Carina Tigervall

Abstract

Author: Sofie Huhle

Title: Unaccompanied refugee children's situation in Sweden

Supervisor: Johan Cronehed and Carina Tigervall

Assessor: Anna Rypi

The aim of the study: This study is based on four unaccompanied young refugees' stories of their first experiences, and how they perceive their situation regarding the rights and acceptance as unaccompanied refugee children in Sweden.

Method: Qualitative research method. Four semistructured interviews.

Result: This study shows that unaccompanied refugees situation in Sweden do not always correspond to the reality that must be maintained. Unaccompanied refugee children as a minority group can be defined as a marginalized identity in the community. Children are dependent on the society and find it difficult to change their own life situation. None of the interview participants have experienced integration; instead they felt powerless in the asylum process. Their opinions have not had a major effect on the decisions that made about their situation. The child is in a dependent position as an asylum seeker and the interview participants have not been informed about their rights.

The social constructivist perspective shows that the Swedish legislation, norms and values can be explained as the result of social interaction to maintain the structure of the society. The study participants' integration process is based on those structures that control the child's ability to cope with their new situation. In this study show that language is the most essential for the unaccompanied children to talk about their situation and identity to create knowledge and meaning in life. The child finds resources through various strategies to cope with their situation.

Key words: unaccompanied refugee, refugee children, integration, and social constructivist.

Innehållsförteckning

Inledning	4
Problemformulering	4
Syfte	5
Frågeställningar	6
Kunskapsorientering samt tidigare forskning	6
Bakgrund	8
Asylsökande	8
Ensamkommande flyktingbarn	9
Statistik.....	9
Berörda myndigheter.....	10
Olika myndigheters ansvar.....	10
Ankomstkommun	11
Anvisningskommun	11
Ensamkommande flyktingbarns rättigheter och skyldigheter	12
God man	14
Teoretiska förhållningssätt	14
Socialkonstruktivistiska perspektivet	15
Kategorisering – skapandet av <i>vi</i> och <i>dem</i>	15
Berättande, liv och mening.....	17
Resilience	17
Metod	18
Intervjuer med ensamkommande unga flyktingar	18
Urval och empiri.....	19
Etiska överväganden	20
Systematiserande av data	21
Metodens tillförlitlighet.....	22
Analys	23
Betydelsen av <i>vi</i> och <i>dem</i>	23
Ett meningsfullt mottagande och liv i Sverige	25
Ensamkommande flyktingbarns välbefinnande och motståndskraft.....	27
Resultat	29
Slutdiskussion	32
Förslag till vidare forskningsstudier.....	35
Referenser	36
Bilaga	40
Bilaga 1. Intervjuguide – Underlag för intervju	40

Inledning

Varje dag finns det barn som ensamma tvingas fly från sina familjer, från sina egna hem och i vissa fall från det enda land barnet känner till. En del av dessa barns flykt till Sverige påtvingas för att undvika krig, tvångsrekrytering, trakasserier, förföljelse eller sjukdom (Elmeroth och Häge, 2009). De ensamkommande barnen som kommer till Sverige för att söka asyl möter därmed inte enbart ett helt nytt land, utan även en ny kultur och ett främmande språk där barnets situation anses vara mycket utsatt. Detta på grund av den svaga sociala och rättsliga position som det ensamkommande flyktingbarnet tillskrivs som minoritetsgrupp (Fälldin och Strand, 2010).

Problemformulering

Det finns många tänkbara missförhållanden som präglar det svenska samhället men det är enbart vissa som bedöms som sociala problem (Jönson, 2010). Enligt det socialkonstruktivistiska perspektivet som är studiens teoretiska utgångspunkt konstrueras ett socialt problem genom överenskommelser i samhället då en situation som är allmän anses vara oroväckande eller ohälsosam (Jönson, 2010). Det är interaktioner och kontinuerliga omförhandlingar som skapar den verklighet som synliggörs i samhället och det är denna process som skapar konsekvenserna för de samspel som är konstruerade (Jönson, 2010). Enligt Fälldin och Strand (2010) och med hänsyn till Jönsons (2010) definition, betraktas ensamkommande unga flyktingars situation som ett socialt problem samtidigt som kategorin bemärks som en minoritetsgrupp i samhället. Enligt det socialkonstruktivistiska perspektivet kategoriseras ensamkommande flyktingbarn upp i flera kategorier som samtliga betraktas vara utsatta. Detta medför att ensamkommande flyktingbarn som minoritetsgrupp, vilket är den kategori som studien kommer att behandla, även är en del av flera svaga grupperingar med olika statusar så som beteckningarna barn, ensamkommande barn och flykting. Kategoriseringar och dess begrepp används inte enbart för att tolka verkligheten eller för att förstå samhällets organisering utan påverkar individers tänkande och handlingar då kategorierna och begreppen reproduceras kontinuerligt utifrån den verklighet som ämnas skildras (Borevi och Strömblad, 2004). Denna studie kommer däremot inte ta omgivningens syn på kategorin i betraktande utan hur den konstruerade verkligheten upplevs av ensamkommande flyktingbarn som anländer till Sverige. Detta studeras genom intervjuer där deltagarna berättar om deras första tid i Sverige som unga ensamma flyktingar.

Inledningen upplyser om att det kan finnas flera problematiska aspekter för ett ensamkommande flyktingbarn, samtidigt involverar asylprocessen flera skilda myndigheter med olika uppdrag. Detta medför att jag i denna studie kommer att fokusera på vilka rättigheter ett ensamkommande barn har när barnet flytt till Sverige samt hur fyra unga ensamkommande flyktingar genom berättande skildrar sina egna upplevelser kring sin första tid i Sverige utifrån bemötandet med ansvariga myndigheter. Studien kommer som bakgrund ta till vara på rättsdokument och berörda myndigheters handlingar för att kunna förse ett underlag om situationen som framställs kring rättigheter och mottagandet av flyktingbarn. Anledningen till att jag har valt ett socialkonstruktivistiskt perspektiv som främst innebär ett utifrånperspektiv, samtidigt som jag fokuserar på de ungas berättelser, det vill säga ett inifrånperspektiv beror på att jag vill få kunskap över hur den unga upplever sin situation och på så sätt hoppas jag få större inblick i hur minoritetsgruppens situation kan uppfattas i Sverige som ett socialt problemområde. Dessa två utgångspunkter kan därmed ses som motstridiga men då jag i denna studie är intresserad av de ungas flyktingarnas förhållningssätt och upplevelser av konstruktioner som präglar samhället förs dessa perspektiv samman. Genom denna studie belyses att ensamkommande unga flyktingar inte är en enhetlig grupp där alla innefattade individer i kategorin har samma utgångspunkt och därmed kan denna studie inte omfamna alla ungas flyktingars betraktelsesätt.

Den individ som tar sig an uppdraget att studera ett socialt problem måste även studera de definitionsprocesser som kollektivt skapat den status som förekommer för situationen (Jönson, 2010). Jag är därmed i denna studie noga med att benämna målgruppen med begreppet ensamkommande unga flyktingar eller flyktingbarn då det i en del fall glöms bort att dessa individer som inkluderas i kategorin trots allt är barn även om de ibland tvingas inta en vuxenroll, det vill säga *vuxenbarn* för att kunna upprätthålla deras position i deras nya situation (Elmeroth och Häge, 2009).

Syfte

Denna studie utgår från fyra ensamkommande unga flyktingars berättelser om deras första tid, samt hur de upplever sin situation angående rättigheter, sociala konstruktioner och mottagandet som ensamkommande flyktingbarn, i Sverige.

Frågeställningar

- Hur upplever de unga ensamkommande flyktingarna sina rättigheter i Sverige?
- Hur har de ensamkommande flyktingarna tyckt mottagandet i Sverige varit?
- Hur upplever den unga sin situation i Sverige som ensamkommande flykting?

Kunskapsorientering samt tidigare forskning

Studiens syfte och frågeställningar kräver en kunskapsöversikt inom området för ensamkommande flyktingbarn. Detta medförde att jag först fick söka efter relevant litteratur för att klargöra vilka myndigheter som kom att inkluderas i studien för att därefter studera aspekter så som lagar, handlingsutrymme, handlingsplaner och arbetstillvägagång. Denna förkunskapsorientering presenteras i studiens bakgrundsavsnitt. Litteratursökandet skedde främst genom Lunds Universitets olika databaser så som LUBsearch, men även genom att studera tidigare uppsatser samt avhandlingar inom området för att finna relevant forskningslitteratur som tidigare refererats till. Under min kartläggning av området fann jag flera relevanta forskningsstudier dock utgår ingen av dem från samma teoretiska utgångspunkter som denna studie, vilket kommer redogöras för senare.

En av artiklarna jag fann, *Conditional Belonging: Listening to Unaccompanied Young Refugees' Voices* skriven av Wernesjö (2014), behandlar upplevelser bland ensamkommande flyktingbarn i Sverige där 17 kvalitativa intervjuer genomförts för att lyfta fram barnets egna berättelser och föreställningar som ensamkommande flyktingbarn. Denna sociologiska forskning visar att ensamkommande asylsökande barn är en särskilt utsatt grupp och löper större risk än andra barn att utveckla emotionella problem och därmed psykiatriska diagnoser som exempelvis PTSD och depression. Anledningen till denna ökade risk beror på barnets tidigare svåra erfarenheter och upplevelsen av deras nuvarande situation där de tvingats separera från sin familj. Forskningen visar att även om flyktingbarnen upplever en känsla av tillhörighet och känner sig så kallat *hemma* i sin nuvarande situation, medför kategoriseringen att barnen utesluts från beslutsfattande positioner och placeras som främlingar i en del konstruktioner. Till sist tar forskningen upp olika förhållningssätt till hur barnen talar om sig själva i förhållande till utestängning, diskriminering och rasism. Resultatet framhäver olika strategier så som att barnen presenterar sig som tacksamma, ifrågasätter negativa stereotyper för att minimera effekterna av rasism samtidigt som en del av studiedeltagarna presenterar sig som utsatta för rasism och diskriminering. I resultatet framkommer det att ingen av deltagarna har upplevt en neutral inställning till utestängning och rasism (Wernesjö, 2014).

En annan forskningsrapport, *Ensam och flyktingbarn – barnet och socialtjänsten om den första tiden i Sverige* (Backlund, Eriksson, Von Greiff och Åkerlund, 2012), har syftet att skapa kunskap om ensamkommande flyktingbarns första tid i Sverige samt hur barnets upplevelser förhåller sig till det kommunala mottagandet. Denna forskning visar att barnets första tid kan tolkas som en mångdimensionell otrygghet som förstärks av upplevelsen av att ha bristande kontroll över sin egen livssituation. Ensamkommande flyktingbarns situation medför även att barnens behov av samhörighet och fastställande av identitet kan behövas tillgodoses i olika grad på grund av konflikter mellan olika upplevda tillhörigheter. I och med detta behöver ensamkommande flyktingbarn, enligt studien, ett nätverk inom både sin egna etniska grupp men även sociala kontakter för att kunna uppleva tillhörighet i majoritetssamhället. I studien framkommer det att ensamkommande flyktingbarn i vissa fall definierar sig själva utifrån den byråkratiska definitionen av kategorin vilket kan ses som en avspegling av majoritetssamhällets negativa kategorisering av ensamkommande flyktingbarn. Liksom ovanstående studie visar även denna forskning på att barnen upplever en bristande egenkontroll av deras egen livssituation. Studien menar att olika strategier av coping används av barnen där skola och fritidsaktiviteter värderas högt för att öka sina möjligheter och sociala nätverk (Backlund, Eriksson, Von Greiff och Åkerlund, 2012).

Sveriges ensamkommande barn (Bergström, 2002), tar upp konstruktionen av begreppet flyktingbarn. Studien visar att barnet diskursivt formas till flykting vid ankomsten till Sverige. Medförandet av diskursen flyktingbarn exkluderar barnet från majoritetssamhällets tillhörighet. De två diskurserna, flyktingskapets och barnskapets konflikt med varandra är ett resultat av otydliga riktlinjer och arbetsmetoder. Detta resultat tyder i sin tur på ett upprätthållande av *vi* och *de andra*. Studien betonar att ensamkommande flyktingbarns utsatta position ska ses utifrån ett samhällsperspektiv och inte tynga individen, vilket studien menar att kategoriseringen annars medför. Studien tillhör samhälls- och kulturanalytiska institutionen (Bergström, 2002).

Utifrån min egen studies syfte fann jag även den relevanta forskningsstudien, *Bryta upp och börja om. Berättelser om flyktingskap, skolgång och identitet* (Wigg, 2008), som tar upp hur deltagarna skapar sina identiteter samt hur dem framställer sig i sitt berättande. Studiens resultat visar att identitet, familj och vänner är de mest centrala aspekterna i ensamkommande flyktingbarns berättelser om deras första tid i Sverige. Samtidigt är skolgång och

påverkningarna av att börja om på nytt avgörande för vilka förhållningssätt och strategier som barnen tycks använda för att upprätthålla sin situation. Barnens berättelser om tiden innan flykten och under flykten handlar till största delen om barnens livschanser i livet, att barnen antingen flytt för sina liv eller för att skapa bättre förutsättningar i livet. Gemensamt för flyktingbarnen är att de upplever att den största förlusten av flykten är kultur och traditioner från hemlandet. Uppbrottet, konsekvenserna för flykten och återhämtningen är avgörande för barnets identitetsskapande där stor vikt hamnar vid barnets upplevelse av gemenskap och utanförskap i deras nya situation. Doktorsavhandlingens resultat inom institutionen beteendevetenskap och lärande hävdar därmed att det inte enbart finns en erfarenhet, eller ett sätt att skapa sin identitet utan det är en komplex process som kräver att barnet ges utrymme till att utvecklas (Wigg, 2008).

Till sist fann jag en tioårsuppföljningsrapport av ensamkommande asylsökande flyktingbarn som är en akademisk avhandling i pedagogik. *Ensamkommande men inte ensamma* (Hessle, 2009) tar upp förutsättningar för att ett ensamkommande flyktingbarn ska kunna etablera sig i Sverige samt avgörande faktorer för barnets livssituation. Studiens centrala resultat visar att utav de hundra barn som medverkat i studien har de flesta av dessa etablerat sig i en gynnsam situation i Sverige. En majoritet av de barn som ensamma kom till Sverige som flyktingar togs om hand av familj eller genom personer från sina transnationella nätverk. Detta medför att de ensamkommande flyktingbarnen inte förblev ensamma under sin första tid i Sverige. De transnationella nätverken underlättade vid etableringen och integreringen. Ett transnationellt perspektiv belyser betydelsen av hur ensamkommande flyktingar genom att skapa sig egna nätverk är avgörande för deras socialisering och gynnsam etablering i Sverige (Hessle, 2009).

Bakgrund

I detta stycke benämns studiens avgränsning och begreppsbestämning samt kommer väsentlig information som berör ensamkommande flyktingbarns status och asylsituation i Sverige att redogöras. Detta för att förse ett underlag för studiens intervjudeltagares berättelser.

Asylsökande

En individ som av någon anledning behöver skyddas ska lämna in sin asylansökan till någon av Migrationsverkets ansökningsenheter, det vill säga i Gävle, Göteborg, Malmö, Märsta, Norrköping eller Stockholm (Migrationsverket – Så prövas din ansökan om asyl, 2014-04-28). Vid inresan till Sverige bör individen ansöka om skydd redan vid Sveriges gräns, i annat

fall så snart som möjligt för att kunna beskyddas. En individ som inte har möjligheten att själv resa till Sverige för att ansöka om asyl kan söka hjälp av UNHCR. Ansökan om asyl kan inte ske via svenska ambassader (Migrationsverket – Asylregler, 2014-04-08).

Ensamkommande flyktingbarn

Denna studies innebörd av begreppet ensamkommande flyktingbarn belyser alla individer, 0-18 år som kommer till Sverige som flykting utan någon förälder, vårdnadshavare eller annan myndig person vid ankomst eller då den unga övergivits alldeles efter ankomsten. Men särskilt hamnar studiens relevans på individer mellan 15-17 år då de flesta av de ensamkommande befinner sig i denna målgrupp när de anländer till Sverige (Migrationsverket – Statistik, 2014-04-28). Barnet kräver ett utomnordiskt medborgarskap för att kunna tas med i beräkningen som flykting. Det är Migrationsverket som avgör ifall individen uppfyller de krav som begreppet ensamkommande flyktingbarn medför, det vill säga det är Migrationsverket som utreder ifall individen anses vara under 18 år samt om det finns någon person som medföljt barnet som kan godkännas som ansvarig ställföreträdare för barnet (Migrationsverket – Asylsökande barn, 2014-04-12). Studiens definition av begreppet ensamkommande flyktingbarn överensstämmer med både Lag (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. och Migrationsverkets riktlinjer (Migrationsverket – Asylsökande barn). Därmed görs ingen avskiljning mellan innebörden av begreppet barn eller unga även ifall studiens deltagare var tonåringar vid ankomst och myndiga vid intervjutillfället.

Statistik

Antalet ensamkommande flyktingbarn har ökat kontinuerligt under en lång tidsperiod i Sverige men det är inte förrän efter årsskiftet 2006 som det kan utläsas en ökad statistik på ankommande flyktingbarn. På Migrationsverkets hemsida kan ett dokument med uppdaterad statistik hämtas. Utifrån denna statistik och summeringar kan en fortsatt ökning utläsas då det under de tre första månaderna under år 2014 inkommit fler asylärenden än vad det gjorde under hela år 2006. I samma dokument kan det utläsas att det övervägande antalet av de ensamkommande flyktingbarnen som kommer till Sverige är pojkar mellan 15 – 17 år (Migrationsverket – Statistik, 2014-04-28). Majoriteten av de barn som ensamma kommer till Sverige för att söka skydd beviljas uppehållstillstånd. De barn som inte tillåts stanna tvingas återvända till sina hemland om mottagandet kan säkerställas. Flertalet av de barn som inte beviljas permanent uppehållstillstånd i Sverige får sina asylärenden prövade av ett annat land

enligt Dublinförordningen, vilket innebär att ett annat land har ansvaret för barnet. En asylsökande har inte rätt till att själv avgöra vilket land som ska pröva asylansökan utan Dublinförordningen innebär att det land som den asylsökande illegalt rest in i först, fått uppehållstillstånd eller visum, redan ansökt om asyl eller det land som den asylsökande anses ha familj med uppehållstillstånd i är det land som ansvarar för den asylsökande (Migrationsverket – Du får inte välja vilket land som prövar ansökan, 2014-05-14).

Berörda myndigheter

Då begreppet berörda myndigheter används i denna studie syftar detta på de myndigheter som på något vis har ansvar eller avgörande betydelse i de ensamkommande flyktingbarnens asylprocess och mottagande i Sverige. Framförallt kommer fokus att hamna på Migrationsverket, kommunernas Socialförvaltningar, Socialnämnden och Socialstyrelsen. Detta då Migrationsverket och Sveriges kommuner delar på ansvaret för barnets välbefinnande.

Olika myndigheters ansvar

Anledningen till att fler inkomna asylärenden för ensamkommande flyktingbarn i Sverige har ökat sedan år 2006 beror framförallt på konflikter runt omkring i världen och behovet av att erbjuda skydd (Fälldin och Strand, 2010), men även på grund av lagförändringen som trädde i kraft 1 juli samma år (SFS, 2006:177). Ändringen medförde en uppdelning mellan asylprocessen och mottagandet vilket resulterade i att svenska kommunerna fick ett stort ansvarstagande då de ansvarar för att tillhandahålla boende, skola och omsorg i enlighet med Socialtjänstlagen (2001:453). Lagändringens motiv är för *barnets bästa* då kommunernas socialtjänst bedöms ha den kompetens och erfarenhet som behövs för att möta barn i utsatta situationer (Socialstyrelsen, 2013). Kommunen har sedan en skyldighet att utreda och besluta angående barnets individuella behov (Gustafsson, Fioretos och Norström, 2013). Fördelningen av ansvaret resulterade i att Migrationsverket samtidigt fick möjligheten att kunna ta emot fler ensamkommande flyktingbarn. Med andra ord är det de svenska kommunerna som bär ansvaret för det reella mottagandet av ensamkommande flyktingbarn samtidigt som Migrationsverket som har det främsta ansvaret för flyktingar då de utför asylutredningen och står för det ekonomiska stödet. Länsstyrelsen uppgift är att förhandla angående mottagningsplatser med kommunerna för att därefter teckna överenskommelser eller avtal med Migrationsverket (Migrationsverket – Olika myndigheters ansvar, 2014-04-

28). Utöver detta finns det olika typer av överenskommelser i form av ankomstkommun och anvisningskommun vilket presenteras nedan (Migrationsverket – Överenskommelser om mottagande, 2014-04-28).

Ankomstkommun

En ankomstkommun är den kommun där det ensamkommande flyktingbarnet först kommer i kontakt med svensk myndighet. Medförandet av denna precisering är att samtliga kommuner i Sverige kan bli ansvariga för att erbjuda barnet ett tillfälligt boende. Ankomstkommunen ansvarar för barnets boende till dess att Migrationsverket kan anvisa barnet till en aktuell kommun. Däremot då Migrationsverket inte kan ta emot asylärenden i alla kommuner medför detta att de kommuner som Migrationsverket har sina kontor i, även är de kommuner som i högsta grad blir ankomstkommunen. Den kommun som benämns vara ankomstkommunen ansvarar själva för vilken boendeform som erbjuds. I en del fall kan familjehem vara lämpliga, medan andra ensamkommande flyktingbarn kan placeras på olika former av gruppboenden (Migrationsverket – Ankomstkommun, 2014-04-08).

Anvisningskommun

Den kommun som Migrationsverket anvisar ett ensamkommande flyktingbarn till benämns som anvisningskommun, eller enligt Socialtjänstlagen som vistelsekommun (Sveriges Kommuner och Landsting – Kommunens ansvar, 2014-04-08). Det är den anvisade kommunen som på lång sikt ansvarar för barnets boende och omsorg. Den utvalda anvisningskommunen kan ha en överenskommelse angående att ta emot ensamkommande flyktingbarn. Men kommunen kan även påtvingas anvisningen då barnet tros ha en anhörig i kommunen. I detta fall kan kommunen inte avskriva sig från ansvaret för flyktingbarnet. Det innebär att Migrationsverket först försöker finna ifall barnet har någon anknytning i Sverige. Detta för att familjeåterförening eftersträvas enligt Barnkonventionen (Unicef, 2014). Om detta inte finns eller är möjligt anvisas barnet till den kommun som har en tillgänglig plats och en överenskommelse. Till sist om detta saknas anvisar Migrationsverket barnet till vilken kommun som helst i Sverige som har möjlighet att ta emot barnet. Tidigare har anvisningskommunen mer eller mindre varit tvungen att ha en överenskommelse med Migrationsverket angående mottagande av ensamkommande flyktingbarn. Detta har från och med den 1 januari 2014 ändrats så att Migrationsverket kan anvisa till samtliga kommuner i Sverige utan att behöva särskilda skäl för anvisningen (Migrationsverket – Anvisning av kommun, 2014-04-08).

Årligen genomförs en fördelningsprognos där Migrationsverket uppskattar hur många ensamkommande flyktingbarn som beräknas anlända till Sverige. Fördelningen sker för att försöka skapa en jämbördig fördelning på Sveriges kommuner och län av platser för ensamkommande flyktingbarn. I beräkningen tas faktorer som kommunens antal invånare, historik av mottagandet av ensamkommande flyktingbarn samt hur många barn som är inskrivna i kommunen och länet vid angiven tidpunkt. Oavsett vilken överenskommelse som tecknas, eller inte tecknas erhåller kommunen en särskild ersättning för mottagandet av ensamkommande flyktingbarn (Migrationsverket – Anvisning av kommun, 2014-04-08).

Ensamkommande flyktingbarns rättigheter och skyldigheter

Att tillhöra kategorin ensamkommande flyktingbarn för med rättigheter inom ett speciellt utformat regelverk som avser de normer och värderingar vars Sverige som mottagarlandet har, bland annat redogörs ett ensamkommande flyktingbarns rättigheter och skyldigheter i följande författningar:

- Lag om mottagande av asylsökande m.fl. (SFS, 1994:137)
- Förordning om mottagande av asylsökande m.fl. (SFS, 1994:361)
- Socialtjänstlagen (SFS, 2001:453)
- Socialtjänstförordningen (SFS, 2001:937)
- Lag om hälso- och sjukvård för asylsökande (SFS, 2008:344)
- Lag om god man för ensamkommande barn (SFS, 2005:429)
- Förordning om utbildning, förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg för asylsökande barn m.fl. (SFS, 2001:976)
- Proposition om mottagande av ensamkommande barn (2005:06:46)
- Skollagen (SFS, 2010:800)
- Utlänningslagen (SFS, 2005:716)

Sverige och ensamkommande flyktingbarn har även internationella rättigheter och skyldigheter i form av FN:s flyktingkonvention och FN:s barnkonvention som Sverige har ratificerat. Detta medför att barnets rättsliga position och situation är en internationell angelägenhet (Regeringskansliet, 2014). Utöver dessa förekommer det författningar som är avsedda för Sveriges kommuner och statlig ersättning för mottagningen av ensamkommande unga flyktingar. Enbart utifrån dessa lagrum kan det utläsas att asylprocessen medför många

skilda aktörer med olika ansvarsområden som barnet ska involveras i (Gustafsson, Fioretos och Norström, 2013). Den svenska lagstiftningen ger utrymme till ett brett handlingsutrymme för aktörerna med flera möjliga tolkningar av varje rättighet och skyldighet som inkluderas i asylprocessen. Detta för att lagstiftningen ska kunna tillämpas i alla former av förhållande med olika individer och situationer. I och med detta kommer bara en del av rättigheterna och skyldigheterna att redogöras i detta stycka. De utvalda har en särskild betydelse för studiens analysavsnitt.

Ensamkommande flyktingbarn har en skyldighet att samarbeta med myndigheterna samtidigt som myndigheterna har en skyldighet att informera barnet om asylprocessen. Utredningen är ett komplex samspel och kräver alla parter delaktighet (Keselman, 2013). En ensamkommande flykting som fyllt 16 år har rätt till att föra sin egen talan enligt Lag (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. Däremot oavsett ålder ska processen låta barnet komma till tals med sina egna uppfattningar utifrån individuella omständigheter där hänsyn tas till barnets mognad och ålder (UtlL 1:11). Ett ensamkommande flyktingbarn som inte har någon vårdnadshavare eller uppehållstillstånd när det kommer till Sverige har rätt till en god man enligt lagen (2005:429) om god man för ensamkommande barn. Om däremot barnet har uppehållstillstånd ska socialnämnden istället förordna en särskild vårdnadshavare som träder i kraft för barnet. Det är kommunens överförmyndare som beslutar och ansvarar för en god man. En god mans arbetsuppgifter är att stödja det ensamkommande flyktingbarnet, exempelvis med asylprocessen genom att ansöka om uppehållstillstånd och kontaktperson hos socialtjänsten, biträda vid sammanträden samt vara delaktig i beslut som berör barnets integritet och se till att barnet får rätt till skälig levnadsnivå.

Som nämnt tidigare är det kommunernas ansvar att utreda och besluta angående det ensamkommande flyktingbarnets behov utifrån Socialtjänstlagen. Utredning gällande ett ensamkommande flyktingbarn ska ske utifrån samma kriterier som i övriga ärenden med minderåriga. Då barnet befinner sig i Sverige utan vårdnadshavare och placeras i ett boende utanför hemmet ska en vård- och genomförandeplan upprättas som ska beskriva särskilda insatser, mål med vården, planering av genomförandet och uppföljning. Barnet har även rätt till stöd efter socialnämndens beslut (SoL 5:1). Detta innebär även att kommunerna har en skyldighet att erbjuda barnet rätt till utbildning, både under asylprocessen samt efter beviljat uppehållstillstånd. Skolan har därefter ansvar för att anpassa utbildningen utifrån individens

förutsättningar och behov. Godemannens ansvar är att kontrollera att barnet får rätt till utbildning samt beslutar om eventuella skolresor.

God man

Lagen om god man för ensamkommande barn trädde i kraft den 1 juli 2005 (SFS, 2005: 429). Anledningen till lagändringen var för att stärka skyddet för ensamkommande unga flyktingar. Detta medför att alla unga flyktingar som ensamma kommer till Sverige utan någon vårdnadshavare eller annan myndig individ har rätt till att tilldelas en god man som träder i vårdnadshavarens position. En god man utses av allmän domstol för att utföra ett visst uppdrag. Gode mannen har både en rättighet och en skyldighet att besluta angående den ungas personliga, ekonomiska och rättsliga angelägenheter. Som god man till ett ensamkommande barn finns inga försörjningsplikter eller ansvar för daglig omvårdnad och tillsyn. Uppdraget upphör när barnet blir myndig, det vill säga 18 år, eller om den unga får uppehållstillstånd (Sveriges kommuner och Landsting – God man för ensamkommande barn, 2014-08-27).

Teoretiska förhållningssätt

De valda teoretiska förhållningssätten som presenteras i detta avsnitt kommer att användas som utgångspunkt för den analys och det resultat som empirin medför. Framtagningen av det *socialkonstruktivistiska perspektivet* uppkom under utformningen av studiens problemformulering, syfte och val av metod medan teorin om *kategorisering, resilience* och *berättande, liv och mening* växte fram under studiens gång. Det *socialkonstruktivistiska perspektivet* tillsammans med teorin om *kategorisering* ger ett utifrånperspektiv på ensamkommande unga flyktingars situation och används som grund för hur samhället är konstruerat och uppbyggt. Vidare utvalda teorier som förklarar innebörden av *vi* och *dem*, *berättande, liv och mening*, samt *resilience* används för att kunna förstå och tolka hur de ensamkommande unga flyktingarna ser på sin egen situation och hur de upplever den verklighet som de möter som nyanlända i Sverige. Genom dessa teorier och studien tillvägagångssätt kan jag studera upplevelserna av samhällets konstruktioner vilket är studiens syfte. De utvalda teorierna används som begreppsramar för att göra studien begriplig och meningsfull. Teorier används för att avgöra ett specifikt sätt att se omgivningen och förstå omvärlden på.

Socialkonstruktivistiska perspektivet

Utifrån det socialkonstruktivistiska perspektivet godtas inte det naturliga eller uppenbarliga utan istället används ett kritiskt antagande som menar att *sanningen* är socialt konstruerat utifrån dess kontext (Wenneberg, 2000). Detta i sin tur medför att den sociala verkligheten är föränderlig och att förståelsen för den konstruerade verkligheten skapas av sociala interaktioner och processer. I denna studie kan, med hjälp av det socialkonstruktivistiska perspektivet, svensk lagstiftning, normer och värderingar förklaras som ett resultat av sociala samspel för att upprätthålla konstruktionen av strukturen i samhället (Wenneberg, 2000). Det är dessa konstruktioner som präglar intervjudeltagarnas första tid och upplevelser i Sverige.

Det socialkonstruktivistiska perspektivet menar samtidigt att det är genom språket som individen skapar kunskap och förståelse för den sociala verkligheten. Berger och Luckmann (2003) menar att språket i sig är en social konstruktion vilket även innebär att användandet av språket blir en handling som identifierar omvärlden och individen i samma skeende. I sin tur förklarar perspektivet att språkkonstruktionen leder till kategorisering och skapande av identitet i samhället. Detta då språket ger uttryck åt maktpositioner och maktförhållande (Wenneberg, 2000).

Socialkonstruktivismen som en samhällsteori menar att de sociala institutioner som präglar samhället är konstruerade av individerna i samhället. Detta i sin tur innebär att de fakta som formar den sociala verkligheten i samhället skapas genom sociala processer (Wenneberg, 2000). Detta perspektiv och position används i denna studie för att förklara och tolka de ensamkommande flyktingbarnens individuella berättelser om mottagandet och deras första tid i Sverige utifrån den socialt konstruerade verkligheten de möter som nyanlända asylsökande. Det socialkonstruktivistiska perspektivet används som förklaring till hur samhället fungerar och är uppbyggt. Intervjudeltagarnas berättelser används i sin tur för att förstå hur de upplever samhällets konstruktioner.

Kategorisering – skapandet av *vi* och *dem*

Begreppet kategorisering kan ha flera olika definitioner beroende på vilken position som begreppet benämns utifrån. Däremot definieras i detta sammanhang kategorisering av att en eller flera gemensamma egenskaper konstruerar en gruppstillhörighet för att den enskilde individen kan tillskrivas i de kategorier som är konstruerade i samhället (Wigerfelt, 2004). Begreppet kategori i sin tur utgår från en konstruktion av attribut och egenskaper hos

individer. Kategorisering kan delas in i två utformningar, den första är tvingande kategorier som innebär att den enskilde individen inte kan påverka tillskrivningen av kategori, exempelvis de två könskategorierna. Den andra formen av kategorisering är valbar som innebär att individen själv kan påverka vilken kategori som individen väljer att tillhöra (Wigerfelt, 2004). Konstruerandet av olika kategoriseringar skapar förståelse för samhällets uppbyggnad och kan användas för att förstå kategoriseringarnas tillskrivningar och medförande. Detta i sin tur kan kopplas samman med makt, där olika positioner i samhället använder sig av klassificering av individer för att orientera sig i tillvaron där ordningen styrs av regler och överenskommelser (Borevi och Strömblad, 2004). Alla kategorier i samhället är socialt konstruerade utifrån gemensamma processer. Dessa tillskrivningar och konsekvenser av kategorier används i denna studie för att skapa förståelse för ensamkommande flyktingbarns situation i Sverige.

Identitet som har ett etniskt avseende tar upp upplevelser angående att ingå i en större enhet utifrån bakgrund vilket även innebär att omgivningen konstruerar individens tillhörighet och är därmed en tvingande kategori (Almqvist, 2006). Tillhörigheten är socialt konstruerat och medför tillskrivningar för identiteten som påverkar individens syn på sig själv i förhållande till omgivningen. Den personliga identiteten inbegriper individens egna upplevelser kring sina egna egenskaper och uppfattning angående att vara sig själv. All form av identitet enligt det socialkonstruktivistiska perspektivet innebär sociala konstruktioner som medför kategorisering av individer. Synsättet menar att identitet skapas av andra genom samhällets maktstrukturer (Borevi och Strömstad, 2004). Identitet som konstruktion menar även att identitetsprocessen är baserad på situationsenliga förutsättningar. Detta då identiteter utformas och formas om utifrån olika kontexters inverkan och det är den ständiga processen som skapar en integrerad helhet.

Denna studie använder sig av begreppet kategorisering för att förstå och kunna tolka ensamkommande flyktingbarns upplevda situation och position i samhället utifrån mottagandet och deras rättigheter i Sverige. Begreppet kategorisering används som en grund för förståelsen av de socialt konstruerade kategorierna *vi* och *dem*. Nedanstående beskrivning ger ytterligare en förklaring för att kunna analysera intervjudeltagarnas upplevelser av innebörden av kategorierna *vi* och *dem*.

Berättande, liv och mening

För att studera de ensamkommande flyktingbarnens upplevelser och känslor som asylsökande kommer begreppen *berättande*, *liv* och *mening* att användas som tre utgångspunkter i analysen. Detta då det enligt Gustafsson, Fioretos och Norströms (2013) finns en koppling mellan individens förmåga att uttrycka sig språkmässigt och individens känsla av ett meningsfullt liv där individen kan uttrycka sin egen identitet. Inom detta synsätt benämns kategorierna *vi* och *dem* då en individ medvetet väljer att dela sina tolkningsmöjligheter och referensramar med individer med samma synsätt på omvärlden. Omgivningen i sin tur kan inte förstå *den andre* individen om inte andra eller individen själv skapar kunskap och mening med sitt liv genom berättelser (Gustafsson, Fioretos och Norström, 2013). I denna studie innebär berättelserna betydelsen av att föra fram de ensamkommande flyktingbarnens egen identitet och mening i livet. Detta då deltagarna genom intervjuer får reflektera och berätta om deras erfarenheter och på så sätt skapa kunskap och mening för omgivningen. Inom synsättet tas även integration upp som berör både det samhälleliga och det individuella perspektiv. Integration i detta sammanhang tar upp samverkan mellan *vi* och *dem* för att skapa ett erkännande av alla enskilda individer. Integration innebär även att de ensamkommande unga flyktingarna ska uppleva delaktighet och kunna etablera sig i samhället utifrån att alla individer har lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter (Borevi och Strömstad, 2004). Studiedeltagarnas integrationsprocess utgår från det konstruerade mottagarsystemet där Sveriges normer och värderingar styr barnets möjlighet att hantera sin nya situation. I detta stadie är språket det mest väsentliga för de ensamkommande barnen för att kunna berätta om sin situation och identitet för att skapa kunskap och mening i livet (Gustafsson, Fioretos och Norström, 2013).

Resilience

Inom forskning som berör individers välbefinnande är *resilience* ett vanligt begrepp vars betydelse kan definieras med motståndskraft enligt Björnbergs (2013) definition. Begreppets innebörd menar en individs förmåga att kunna hantera svåra upplevelser och erfarenheter. Resilience i sin tur är beroende av en stödjande omgivning som hjälper individen att kunna hantera motgångar i livet. Med andra ord är definitionen motståndskraft ett resultat på vilka resurser individen med hjälp av den sociala omgivningen använder sig av för att främja sitt välbefinnande. Finandet av dessa resurser är ett socialt samspel mellan individen och dess omgivning som i det här sammanhanget involverar både informella relationer och i konventionella sammanhang, det vill säga betydelsen av ett socialt erkännande och tillit

(Björnberg, 2013). Resilience menar att individens resurser inte kan nyttjas om inte individen känner tillit och ett socialt erkännande inom individens sociala relationer. En annan aspekt är makt som används inom de sociala relationerna då individens situation styrs av andra. Inom maktutövning kan individen finna resurser till någon form av motmakt, i annat fall medför utövningen av makt kränkning av individens integritet. Maktstrukturen inom asylprocessen är uppbyggd av att barnet är underordnad som minderårig samtidigt som barnet befinner sig i en beroendeställning som asylsökande i jämförelse med asylprocessens beslutsaktörer. Genom resurser finner barnet olika strategier att kunna hantera sin situation. Resilience menar att begreppet vändpunkter blir som en skyddande mekanism som hjälper individen till en mer positiv riktning i dess livssituation (Björnberg, 2013).

I denna studies sammanhang används begreppet resilience för att studera vilka resurser de ensamkommande flyktingbarnen har för att kunna handskas med de negativa förutsättningarna som flykten medfört utifrån deras sociala omgivning.

Metod

I detta avsnitt redogörs studiens forskningsdesign och tillvägagångssätt för att därefter föra fram studiens etiska förhållningssätt. Avsnittet kommer även tydliggöra studiens systematiserande av data för att förse förståelse för studiens analytiska avsnitt. Avslutningsvis kommer metodens tillförlitlighet och dess utmaningar att diskuteras.

Intervjuer med ensamkommande unga flyktingar

Denna studie utgår från en kvalitativ forskningsmetod. I och med detta val har fyra semistrukturerade intervjuer genomförts. Enligt Bryman (2011) anses denna metod vara mest lämplig för att studera individers egna berättelser och därmed få ett inifrånperspektiv på ett socialt konstruerat problem.

Semistrukturerade intervjuer innebär i det här fallet att intervjuerna utgår från en intervjuguide där samma frågor ställs till respektive deltagare (Bryman, 2011). Denna intervjuguide används för att underlätta jämförbarheten mellan intervjuerna och finns som bilaga (se bilaga 1). De utvalda frågeområdena har bearbetats fram för att kunna besvara studiens syfte. Intervjuguidens frågor ställdes inte alltid i ordning utan följderna anpassades efter samtalen. Intervjudeltagarna fick själva svara på frågorna vilket resulterade i

att samtalen och fokus varierade. Intervjuerna skiljdes även åt tidsmässigt vilket redovisas nedan i studien. Gemensamt för de fyra intervjuerna var att de enbart genomfördes under vardera ett tillfälle per intervjudeltagare.

Urval och empiri

Studiens fyra intervjudeltagare kontaktades via personliga förbindelser. Detta genom att jag först tog kontakt med en kommun som jag tidigare haft förbindelse med och informerade dem om min studie. En bekant inom kommunen tog därefter kontakt med flera personer som stämde in på studiens urval. Till sist fick jag intervjudeltagarnas mailadresser för att därefter ta över all kontakt angående studien och intervjuerna. Jag som forskare har inte tidigare haft någon kontakt med intervjudeltagarna och de har inte haft någon vetskap om mig. Kontakten inleddes genom att jag först skickade ut information och förfrågan via mail till respektive deltagare, därefter bestämdes via mailkontakt att jag skulle kontakta dem alla fyra över telefon för att minimera eventuella missförstånd och svara på frågor samt funderingar innan någon överenskommelse genomfördes. Samtidigt som jag återgav all information angående studiens syfte och de etiska forskningskraven avsattes tid och rum för intervjuerna. De alla fyra intervjudeltagarna fullföljde intervjuprocesserna.

Nedan redogörs väsentlig information om studiens intervjudeltagare. Intervjudeltagarna betecknas med varsin bokstav, exempelvis genom benämningarna intervjudeltagare A, eller deltagare A.

- A. Man. 18 år. Varit bosatt i Sverige i 3 år. Intervjutid 105 minuter. Intervjutillfället spelades in och har transkriberats. Deltagaren har läst igenom det transkriberade materialet och godkänt utvalda utsagor.
- B. Man. 19 år. Bott 4 år i Sverige. Intervjun tog 75 minuter och har spelats in. Det transkriberade materialet har godtagit av intervjudeltagaren.
- C. Man. 18 år. Bosatt 3 år i Sverige. Intervjun varade i 85 minuter. Intervjutillfället spelades inte in av etiska skäl, enbart minnesanteckningar fördes. Se motivering under studiens avsnitt om etiska förhållningssätt.

D. Kvinna. 19 år. Bott 3 år i Sverige. Intervjutid 90 minuter. Inspelningen har transkriberats och accepterats av intervjudeltagaren.

Etiska överväganden

Det finns fyra huvudkrav inom de forskningsetiska principerna som ska skydda individen. Dessa benämns som informationskravet, krav på samtycke, konfidentialitet och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet, 2014). Kraven har informerats till studiens samtliga intervjudeltagare.

Informationskravet innebär att berörda parter informeras angående studiens syfte samt upplyses om att deras medverkan sker utan påtryckning vilket innebär att de kan avsluta delaktigheten omedelbart (Vetenskapsrådet, 2014). De intervjudeltagare som medverkat i denna undersökning har själva lämnat samtycke till att medverka i studien. Ifall deltagarna skulle varit under 15 år hade även samtycke behövts från vårdnadshavare (Vetenskapsrådet, 2014). Det är av denna orsak som studien enbart har intervjuat individer som är över 15 år, men även övervägt beslutet att intervju individer över 18 år då de betraktas som myndiga enligt svensk lag. Likaväl behövde studien att deltagarna hade befunnit sig i Sverige i några år för att kunna besvara på studiens syfte och intervjufrågor. Samtyckeskravet innebär att deltagaren avgör villkoren för deltagandet och väljer individen att avbryta sin medverkan ska detta inte medföra några men för individen, samt ska deltagaren inte behöva utsättas för några påtryckningar (Vetenskapsrådet, 2014). Det tredje etiska övervägandet som forskaren måste betrakta är konfidentialitetskravet som innebär att alla personliga uppgifter som kan anses vara av känslig information ska förvaras med säkerhet (Vetenskapsrådet, 2014). Det innebär att i denna studie har intervjudeltagarna avidentifierats för att obehöriga inte ska kunna konstatera identiteten hos individerna bakom studien. Informationen som framstår i empirin angående individens identitet är därför enbart ålder, ungefär tidsperiod i Sverige samt kön. Av de etiska skälen redogörs inte födelseland, namn, bostadsort eller liknande då denna information inte har en avgörande roll för studiens syfte. Det sista kravet som intervjudeltagarna informerades om var nyttjandekravet som innebär att det insamlade materialet enbart används för studiens ändamål och lämnas inte vidare till obehöriga parter (Vetenskapsrådet, 2014). Utöver de individskyddskraven förekommer en del rekommendationer som studien har betraktat. Bland annat bör berörda parter få ta del av transkriberingen och tolkningar innan studien färdigställs och publiceras vilket alla fyra intervjudeltagare fick möjlighet till. Detta för att få en möjlighet till att klargöra att

tolkningarna överensstämmer med den information som deltagarna delgivit vid intervjutillfället (Vetenskapsrådet, 2014).

Dessa individsskyddskrav ska ställas emot studiens forskningskrav, det vill säga att studien ska erhålla en hög kvalitet, studiens syfte och metod ska vara väsentlig och att studien sker för en kunskapsutveckling (Vetenskapsrådet, 2014).

Systematiserande av data

Min första tanke var att de alla fyra intervjutillfällena skulle spelas in med ljudupptagnings teknik men under mitt tredje intervjutillfälle valde jag att inte spela in samtalet då jag förstod att inspelningen skulle påverka intervjudeltagarens medverkan negativt. I detta fall förde jag enbart minnesanteckningar av samtalet och alla utsagorna antecknades därmed inte med exakta ord, men för att säkerställa att jag tolkat och fått med det mest väsentliga fick intervjudeltagaren möjligheten att kontrollera mina minnesanteckningar direkt efter intervjutillfället för att tillägga information och till sist godkänna. Eftersom jag var tvungen att föra minnesanteckningar var det vid detta tillfälle svårt att vara uppmärksam på deltagarens reaktioner under samtalets gång men jag försökte ändå vara fokuserad och mottaglig på deltagarens reaktioner och känslor. Detta då jag anser att studiens ämnesområde är känsligt och kräver god uppmärksamhet från intervjuaren. Anledningen till att jag valde att inte spela in intervjun beror på intervjudeltagarens obekväma reaktion när jag startade inspelningen vilket resulterade i att jag avbröt inspelningen. De övriga tre intervjuerna har transkriberats. Vid transkriberingen valde jag att transkribera ordagrant men istället för talspråk valde jag att skriva ut orden i skriftspråk för att underlätta läsbarheten. Anledningen till att jag eftersträvade inspelat material och ett transkriberat underlag var för att underlätta för en noggrann kodning och analys. Enligt Bryman (2011) innebär kodning att utifrån intervjuens helhet bearbeta varje del enskilt för att därefter kunna tematisera koderna i intervjuerna. Detta medför att empirin från intervjutillfällena har delats upp och sorterats in under studiens utvalda tematiseringar: *kategorisering, meningsfullt mottagande* samt *välbefinnande och motståndskraft*. Dessa utvalda tematiseringar har bearbetats fram genom studiens syfte och teoretiska förhållningssätt. Genom att sortera in koderna under de tre teman har jag kunnat studera hur koderna relaterar till varandra samt kunnat se sammanhang mellan intervjudeltagarnas berättelser. Koderna i sin tur används som underlag för studiens analytiska del för att belysa hur det angivna problemet är skildrat, vilka orsakar, konsekvenser och lösningar som ligger bakom förespråkandet och vilken anknytning empirins ursprung har gentemot den studerade situationen (Jönson, 2010). Enligt Rennstam och Wästerfors (2011)

kan analysering av kvalitativt material sammanfattas genom att empirin sorteras och reduceras för att slutligen argumenteras.

Metodens tillförlitlighet

En semistrukturerad intervju innebär möjlighet till flexibilitet samtidigt som intervjuguiden ger struktur. En svaghet som finns mot att använda sig av intervjuer inom den kvalitativa metodforskningen är att deltagaren kan återhålla väsentlig information samt ange information som deltagaren istället tror att intervjuaren vill få fram (Bryman, 2011). Detta bidrog till att jag som intervjuare försökte undvika styrda frågor samt få deltagarna till att förklara innebörden i utsagorna för att minimera eventuella styrningar som brister i studiens resultat.

Den generella kritiken av kvalitativ forskning och socialkonstruktivistiskt perspektiv är att studien anses vara alltför subjektiv, svårt att replikera undersökningen, problem med generalisering och bristande transparens (Bryman, 2011). Studiens intervjuer genomfördes och anpassades för att besvara studiens syfte. Detta styrker den inre validiteten då empirin är ett resultat av det som studien har som avsikt att studera och tolka (Bryman, 2011). Däremot bedöms det inhämtade och transkriberade materialet vara påverkat utifrån min roll som intervjuare och forskare. Den upplevda situationen med deltagaren kan också ha en avgörande påverkningsfaktor. För att stärka validiteten inom denna studie nyttjas citat, presentationer av utsagor och alternativa reflektioner för att ge läsaren en insiktsfullhet som i sin tur ger läsaren en möjlighet att tolka resultatet (Johansson, 2005). Genom att göra empirin tillgänglig ökar studiens validitet ytterligare (Bryman, 2011). Studien eftersträvar att försöka skapa en fullständig bild av sammanhanget där de valda tematiseringarna kan värderas samtidigt som studien beskriver hur tolkningarna skapats. För att tydliggöra transparensen i en analys med socialkonstruktivistiskt perspektiv utvärderas studien genom de värderingar och redogörelser av tolkningar som studien lyfter fram (Bryman, 2011). Studiens framtagning av material och hänvisningar redovisas för att tydliggöra att en specifik situation kan tolkas på oerhört många vis då verkligheten är konstruerad. Det innebär även att det resultat som studien visar är kontextuellt bunden utifrån den position som författare och läsare har samtidigt som det är de teoretiska utgångspunkterna som avgör studiens omfång (Johansson, 2005). För att öka den kvalitativa studiens reliabilitet skedde kodningen av det insamlade materialet på ett systematiskt vis där jag som författare har eftersträvat att vara öppen och neutral gentemot empirin. Reliabiliteten för studiens intervjumetod anses vara svårbedömd då det finns en risk att jag som intervjuare har uttryckt mig vilseledande, missförstått deltagarens svar eller inte

ställt lämpliga följdfrågor för att erhålla en djupare information. Av detta skäl har deltagarna godkänt det transkriberade materialet. Intervjuerna skedde med samtycke och deltagarna avgjorde själva vilken information de ville delge mig som intervjuare. Samtidigt kan dessa fyra genomförda intervjuerna inte sammanställa den upplevda situationen för ensamkommande flyktingbarn, det vill säga, dessa fyra deltagare representerar enbart sina egna ståndpunkter vid tillfället då intervjun genomfördes. Det är även av denna anledning det är viktigt att studien strävar efter de förhållningsregler angående öppenhet för att undvika felbedömande av ens egna tolkningar av empirins utsagor, vems konstruktioner som egentligen framställs och för slutsatserna ska kunna värderas (Jönson, 2010). Studien sker trots allt för att försöka förmedla undersökningen till läsaren då det slutligen är läsaren som avgör studiens trovärdighet och relevans.

Analys

I studiens analys kommer empirin, i form av utsagor från intervjutillfällena att studeras och tolkas med hänsyn till studiens utvalda teoretiska utgångspunkter. Analysen är uppdelad i tre avsnitt utifrån de tematiseringar som empirin och teorin medfört. Det första avsnittet kommer att beröra *kategorisering* som följs av *meningsfullt mottagande* för att avslutas med ensamkommande flyktingbarns *välbefinnande och motståndskraft*. Teorin om det socialkonstruktivistiska perspektivet finns med i hela analysen och resultatet.

Betydelsen av *vi* och *dem*

Det är det sociala sammanhanget och dess process med den enskilda deltagaren som skapar känslan av samhörighet eller utanförskap genom att processen antingen framkallar och förstärker deltagarens upplevelser (Wigerfelt, 2004). Resultatet av det sociala sammanhanget har i detta fall med ensamkommande flyktingbarn stor påverkningskraft av relationen till berörda myndigheter då detta i de flesta fall är de första relationerna och nätverk som barnet skapar under deras första vistelsetid i Sverige.

Att ses som flykting, eller som barn, eller invandrare, spelar ingen roll, oavsett står jag utanför, jag får alltid kämpa... (Deltagare A).

Ovanstående utsaga framhäver flera kategoriseringar som i detta avseende ger uttryck till marginaliserande tillhörighet där maktpositioner och maktförhållanden återspeglar

samhällsordningen. Samhället är uppbyggt av en ordning där individer sorteras och positioneras utifrån hur olika kategorier förhåller sig till varandra (Borevi och Strömstad, 2004). I detta exempel ställs kategorierna flykting, barn, invandrare mot individer som representerar Sveriges välfärd. De kategorier och positioner som individen tillskrivs består av makt, status och förväntningar (Borevi och Strömstad, 2004). Detta i sin tur medför situationer där kategoriseringens betydelse antingen ger rätten till att bestämma över sig själv och över andra individer, eller innebörden av att uppleva maktutövning. I detta fall tyder intervjudeltagarens berättelse på att deltagaren upplevt konstruktionen av de kategorier han tillskrivits i samhället. I andra delar av intervjun framkommer det att Deltagare A upplever dessa kategoriseringar som en otrygghet som samtidigt förstärks av upplevelsen av att inte ha kontroll över sin egen livssituation. Denna reflektion framkommer även i forskningsrapporten *Ensam och flyktingbarn – barnet och socialtjänsten om den första tiden i Sverige*, som menar att då barnet definierar sig själv utifrån den byråkratiska definitionen av kategorin kan detta ses som en avspeglning av majoritetssamhällets negativa konstruktion av ensamkommande flyktingbarn (Backlund, Eriksson, Von Greiff och Åkerlund, 2012). Då dessa kategoriseringar inte alltid har ett neutralt värde kan de negativa belastningarna riskera stigmatisering och verka diskriminerande (Borevi och Strömstad, 2004).

Det här är mitt hem, det spelar ingen roll vad andra säger. Jag har själv byggt upp mitt hem här, det är här jag bor, jag lever här. Bara för jag inte föddes här betyder inte det att jag inte hör hemma här. Du förstår... Jag vägrar lyssna när folk säger att mitt hemland är mitt hem, jag tillhör inte krig. Om du förstår vad jag menar... (Deltagare C).

I ovanstående utsaga kan deltagarens vägran till att lyssna tolkas som ett motstånd mot de tillskrivningar som konstruktionen av kategorin ensamkommande flyktingbarn medför, med andra ord är inte intervjudeltagaren opåverkad av konstruktionen som avspeglar samhället.

Genom intervjuerna framkommer det att deltagarna upplevde att det inte var godtagbart med olikheter, det vill säga för att kunna integreras i samhället var deltagarna tvungna att anpassa sig efter det upplevda samhället som är socialt konstruerat. Vidare skiljer sig intervjudeltagarnas intryck beroende på hur de upplevde deras första tid i Sverige. Däremot har de alla fyra intervjudeltagare under något tillfälle upplevt definitioner av att tillhöra utanförskap eller i andra fall inte upplevt samhörighet med samhället i form av

kategoriseringar som icke svenskhet, flykting eller som ensamkommande barn. En av deltagarnas reaktion kan tolkas som om han har accepterat att definieras i ett utanförskap. Vilket kan tolkas vidare som deltagaren identifierat sig själv som flykting utifrån tillskrivningen av kategorin i form av avvikande. Medan deltagare C har aktivt strävat efter att inkluderas i det konstruerade samhället.

Får inte sticka ut, inte vara för bra, inte för dålig. Får inte ta över. Du vet... Lagom är bra... (Deltagare C).

Trots att de ensamkommande unga flyktingarna inte hade någon kunskap om Sverige innan de anlände kan det framstå som att deltagarna tidigt upplevde minoritet och marginaliserad tillhörighet som kategorin ensamkommande flyktingbarn tillskriver dem. Det sammanhang och upplevelser som det ensamkommande flyktingbarnet erhåller vid första tiden i Sverige har stor inverkan på den ungas syn på sig själv samt sin känsla av mening med livet i deras nya situation (Gustafsson, Fioretos och Norström, 2013).

Ett meningsfullt mottagande och liv i Sverige

Deltagarnas upplevelser och känslor som nyanländ asylsökande i Sverige kan förklaras utifrån de tre begreppen *berättande*, *liv* och *mening* som framhäver kopplingen mellan individens förmåga att få uttrycka sin egen identitet med individens känsla av mening.

När jag kom hit... (till Sverige) kände jag mig tom, kändes som ingen förstod mig, men samtidigt var det som de visste vem jag var, ingen pratade om vad som skulle hända mig, men de visste vad som hände (Deltagare A).

Utifrån intervjudeltagaren berättelse kan tomheten förklaras då deltagare A inte hade förmågan att uttrycka sig, eller förstå sammanhang på grund av bristande språkkunskaper kunde han heller inte uttrycka sin egen berättelse eller förstå sin situation. Detta kan tolkas som kategorierna *vi* och *dem* reproduceras där individer som har samma tolkningsmöjligheter och referensramar tillhör en kategori som delar synsätt på omvärlden. Däremot tillåts inte omgivningen att skapa kunskap om den andra kategorin då berättelser eller redogörelser inte förekommer (Gustafsson, Fioretos och Norström, 2013). Detta i sin tur kan leda till bristande känsla av mening med livet.

Det är inte bara de... (berörda myndigheter) som frågar, alla vill veta, jag får alltid säga om varför, varför jag är i Sverige (Deltagare B).

Vid intervjutillfället med deltagare B framkommer det att han upplevde att sin identitet ifrågasattes, hade delad syn på sig själv och vart han hör hemma. Detta menar deltagaren genom att vidare i intervjun förklara att den individ som han var förr inte finns kvar, samt finns inget av det förflutna för att bekräfta vem han själv är inför andra. Deltagarens förklaring till detta var att då han hela tiden kände sig tvingad till att bekräfta sig själv, försöka besvara frågor på vem han var och argumentera för varför han befann sig i den situation som han nu besitter bidrog detta till att han istället försökte definiera sig själv utifrån den individ han trodde skulle accepteras i Sverige. Vidare kan deltagarens svar på frågan om positiva eller negativa erfarenheter av mottagandet i Sverige tolkas som:

Jag vet inte vem jag egentligen tycker om att umgås med... Det känns liksom, om, jag hela tiden måste anpassa mig, att jag måste tacka, jag tackar hela tiden men... Jag har försökt. Du förstår, ge och ta, men jag bara ger och ger. Därför håller jag mig för mig själv och med mina (Deltagare B).

Denna utsaga kommer från sammanhanget där samtalet automatiskt kom in på hur deltagarens vardag ser ut. Ovanstående påverkningsfaktorer kan tolkas som om deltagare B känner sig hemma i Sverige samtidigt som han accepterat sin historia och bakgrund. Däremot har han många gånger fått uppleva vad hans position som ensamkommande ung flykting innebär, det vill säga i ett utanförskap. Utifrån intervjutillfället med deltagare B kan det framstå som att han definierat sig med utanförskap i samhället. I studien *Conditional Belonging: Listening to Unaccompanied Young Refugees' Voices* tas olika strategier upp som ensamkommande flyktingbarn använder sig av för att få uppleva känslan av tillhörighet och för att kunna känna sig *hemma* (Wernesjö, 2014). Utifrån Wernesjö (2014) studie kan intervjudeltagarens tacksamhet förklaras som en strategi för att undvika effekterna av utanförskap och diskriminering samtidigt som det är en strategi som ifrågasätter negativa stereotyper. Likaväl delar Wernesjö forskning och resultatet med denna studie att ingen av deltagarna upplevt en neutral inställning till utestängning och diskriminering.

De tre begreppen *berättande*, *liv* och *mening* kan även användas för att förklara intervjudeltagarnas upplevelse av integration som tyder på att kategorierna *vi* och *dem* måste

samverka för att skapa ett upplevt erkännande för alla individer (Gustafsson, Fioretos och Norström, 2013). I detta sammanhang då deltagarna på grund av språkmässiga aspekter inte kunnat framföra sin berättelse eller kunnat motta en redogörelse för att kunna hantera sin nya situation har intervjudeltagaren heller inte kunnat identifiera sig för att skapa kunskap och mening i livet. Detta i sin tur har medfört tydliga upplevelser av ett utanförskap för en del av intervjudeltagarna.

Intervjudeltagare D återspeglar en positiv illustration av sig själv och sin situation i Sverige. Hon är medveten om att hon inte har samma förmåner i livet som andra unga i samhället men ser ändå starkt framåt då hon menar att hon ska ta tillvara på den största gåvan hon fått, att få komma till Sverige här hon med hjälp av sin vilja kan komma långt. Deltagaren studerar just nu vidare på efter gymnasienivå och har som mål att fullfölja sina studier för att därefter kunna hjälpa andra i utsatta situationer. Deltagaren menar att det är tack vara hennes gode man som hon vågat blicka framåt från första dag. Hon menar även att utan hennes gode mans stöttning skulle hon nog inte integrerats i samhället på samma goda vis. Deltagare D upplever en stark position i dagens samhälle och definierar sig inte i något utanförskap som deltagare A och B upplever som ensamkommande flykting.

Ja, jag bor ju här (...). Jag har ett hem och allt. Jag har skola och när jag är klar kommer jag få ett fint jobb. Jag hoppas jag alltid kan stanna här, även om jag vill åka tillbaka till... (hemlandet) för att träffa... (familj och vänner). Jag vill liksom kunna hjälpa, visa att det går (Deltagare D).

Intervjudeltagarnas medverkan i denna studie har gett dem möjligheten att få föra fram sina egna berättelser och upplevelser som asylsökande i Sverige. Genom att deltagarna fått svara på frågor och reflekterat över deras erfarenheter som ensamkommande flyktingbarn bidrar detta till kunskap och mening för omgivningen. Berättandet ger även en möjlighet att försöka skapa ett erkännande av alla enskilda individer.

Ensamkommande flyktingbarns välbefinnande och motståndskraft

... Ja, nu vågar jag... Som sagt, jag mår bra och uppskattar allt. Men det gör inte att man kan göra vad man vill med mig. (...) Även om jag inte träffar dem lika mycket längre, och då de inte frågar vad jag vill så säger jag det ändå. ... (god man) har hjälpt

mig mycket, han har också bråkat många gånger med de... (berörda myndigheter)...(Deltagare D).

I samma skeende berättade deltagare D att hon upplevt att besluten som tagits har varit till hennes fördel även om hon inte alltid känt sig delaktig i besluten. Detta kan tolkas att då deltagare D har upplevt en stödjande omgivning i form av sin godeman har detta hjälpt intervjudeltagaren att hantera motgångar i livet (Björnberg, 2013). Med andra ord har deltagaren funnit sin godeman som en resurs i sin sociala omgivning som även fungerat som resilience, eller motståndskraft i sammanhang som involverar informella och konventionella relationer. Detta stöd kan även ha bidragit till att deltagaren upplevt ett socialt erkännande för omgivningen då hon kan nyttja sin resurs som hon känner tillit för. Utifrån teorin resilience kan även deltagarens godeman anses vara hennes vändpunkt i asylprocessen som fungerat som en skyddande mekanism och hjälpt deltagaren att eftersträva en positiv livssituation och framtid (Björnberg, 2013).

En annan skildring på ensamkommande flyktingbarns välbefinnande och motståndskraft är att då deltagare A inte visste vad som väntade blev hans första upplevelse med Sverige följande:

Allt var kaos, mitt hjärta slog hårt, jag hade ont i hela kroppen och jag förstod inte vilka dem var, vart de tog mig, ett tag trodde jag att jag skulle hamna i fångelset...
... och därmed känner jag inte mig säker här (Deltagare A).

Känslan av ovisshet styrks även av intervjudeltagare B som framställde att han presenterades för nya individer vid varje tillfälle som medförde en ny förändrad situation. Deltagare B är den av de fyra intervjudeltagarna som flyttat flest gånger sedan flykten till Sverige.

Du vet... jag har alltid gjort vad de sagt, nya ställen, pratat med nya tanter överallt och ja, gjort vad de vill helt enkelt... Samma frågor, om och om igen, vart skulle de ta mig nästa gång... (Deltagare B).

Utifrån intervjutillfällena med deltagare A och deltagare B framkommer det inte att de funnit någon resurs i sin sociala omgivning. Istället tyder det på att de två deltagarna upplevt maktutövning då de inte kunnat finna resurser till någon form av motmakt vilket i sin tur kan förklara att utövningen av makt har kränkt deltagarnas integritet och tillit till omgivningen

(Björnberg, 2013). Det är inte förrän deltagarna finner resurser i sin sociala omgivning som de kan använda sig av olika strategier för att kunna hantera sin situation och välbefinnande. Perspektivet resilience innebär även individens egen förmåga att kunna uttrycka sig och ta ansvar för sina handlingar och beslut, men för att lyckas med detta krävs det att individen upplever självkänsla och ett socialt erkännande (Björnberg, 2013).

Deltagarnas förhållningssätt kan ha ett samband med ifall deltagaren såg sin nya situation som permanent eller som en tillfällig position. En annan avgörande faktor för hur de ser på sin situation i Sverige är hur de upplever sin första tid, där det tydligt kan utläsas att den deltagaren som fick möjlighet att skapa ett socialt samspel mellan dem själv och dess omgivning även är den deltagare som funnit betydelsen av ett socialt erkännande och tillit i relationen. De deltagare som funnit motståndskraft i form av resurser i sin omgivning har också utvecklat förmågan att kunna uttrycka sig och ta ansvar för sina handlingar och beslut (Björnberg, 2013).

Resultat

Inledningsvis nämndes att ensamkommande unga flyktingars situation anses vara mycket utsatt. Detta på grund av den svaga sociala och rättsliga position som minoritetsgruppen tillskrivs av samhället (Fälldin och Strand, 2010). Ensamkommande flyktingbarn som minoritetsgrupp kan definieras som en marginaliserad tillhörighet i samhället då de som nyanlända är i beroende av samhället samtidigt som de anses ha det svårt med att förändra sin egen livssituation på egen hand.

Studiens fyra intervjudeltagare kom samtliga till Sverige som ensamkommande unga flyktingar utan någon förkunskap om det svenska samhället och dess skydds nät. Samtidigt som ett ensamkommande flyktingbarn anländer till Sverige tillskrivs individen en rad rättigheter och skyldigheter. Det är däremot inte en självklarhet att barnet får tillgång till denna information. Utan när den unga anländer till Sverige tar de antingen själv kontakt med berörd myndighet eller blir de hänvisat till någon berörd part. Inom asylprocessen involveras flera olika myndigheter med skilda uppdrag. Denna uppbyggnad av samhällets formella stöd för ensamkommande unga flyktingar kan medföra att de i en del fall kan hamna utan skydd mellan de involverade myndigheterna. Utifrån intervjudeltagarnas berättelser framkommer det att de rättigheter ett ensamkommande flyktingbarn har i Sverige inte alltid är en självklar

befogenhet för den unga. Med detta menas då det i vissa händelseförlopp krävs att rättigheten hävdas för att upprätthålla anordningen i samhället skyddas inte det ensamkommande flyktingbarnet av de mänskliga rättigheterna där diskriminering inte är tillåtet (Sveriges Kommuner och Landsting, 2012). Detta trots att lagändringen som skedde 2006 skulle leda till förtydligande av ansvarsområdena för mottagningssystemet av ensamkommande flyktingbarn. Uppdelningarna av de olika ansvarsområdena som ska samverka för barnets bästa medför att det ensamkommande flyktingbarnet får genomgå flera utredningar, planeringar och insatser under sin första tid i Sverige vilket även medför att barnet får medverka vid ett flertal möten med berörda myndigheter.

De fyra intervjudeltagarna framställde att den första tiden i Sverige representerades av den begränsade kontakten med samhället och omvärlden. De stod inte enbart med utmaningen att inte kunna kommunicera på svenska utan de upplevde motstånd för social integration med majoritetssamhället. Under intervjutillfället med deltagare C framkom en tolkning på en tvingande kategori där deltagaren enbart upplevde tillhörighet med individer som kategoriseras in i en enhet utifrån dess liknande bakgrund. Identitet innebär att omgivningen konstruerar individens tillhörighet och acceptans som i sin tur påverkar individens egen uppfattning av sig själv i förhållande till omgivningen (Almqvist, 2006). Det socialkonstruktivistiska perspektivet menar att språket och de sociala handlingarna är konstruerade i samhället vilket i sin tur medför att konstruktionen av attribut och egenskaper hos flyktingbarnet förstärks som avvikande då deltagarna inte upplevde delaktighet (Berger och Luckmann, 2003). Att kategoriseras in som ensamkommande flyktingbarn medför en påverkan av samhället som begränsar barnets möjligheter samtidigt som det skapar förutsättningar. Detta i sin tur verkar för vilken position barnet tillåts att ha i samhället (Wigerfelt, 2004).

Alla barn, vilket inkluderar flyktingbarn, har rätt till att föra fram sina åsikter vid angelägenheter som berör barnets välbefinnande och levnadssituation (Unicef, 2014). Men trots detta uppger ingen av studiens fyra intervjudeltagare att de fått uppleva denna rättighet, utan istället har de känt sig maktlösa under asylprocessen samt deras första tid i Sverige där deras talan inte haft någon större inverkan på beslut som tagits om deras situation. Ett barns yttrande skall beaktas med hänsyn till barnets ålder och mognad vilket borde ha gett de fyra deltagarna mer kontroll över deras egen situation då de var mellan 15-16 år samt själva tagit ansvaret för att komma till Sverige även om påtryckningar och medhjälp funnits vid deras

sida. Detta kan enligt det social konstruktivistiska perspektivet tolkas genom att kategorin ensamkommande flyktingbarn har tillskrivits egenskaper av samhället som försvagar individens handling att kunna medverka aktivt (Berger och Luckmann, 2003). Enligt Lag (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. ska en individ som fyllt 16 år ha rätt till att föra sin egen talan men konstruktionen som synliggörs i samhället kan motsäga denna rättighet. Utifrån studiens genomförda intervjuer kan framställningar utläsas där intervjudeltagarna hade velat få uppleva större möjlighet att kontrollera över sin egen livssituation samtidigt som de hade velat bli bemötta med respekt genom att få tillgång till väsentlig information och ta tillvara på deras åsikter. Likväl framkom det inte att någon av de fyra intervjudeltagarna fått berätta angående hur deras vardag och livssituation varit innan flykten till Sverige. Det är enbart deltagare D som samtalat om detta med sin godeman. Detta resultat stämmer heller inte överens med de så kallade *finna orden*, eller *verkligheten* som myndigheterna framhäver de ensamkommande flyktingbarnens situation som. Denna studie är inte unik med att skildra att den ungas perspektiv inte får det utrymme som intervjudeltagarna har kvalifikationer till (Backlund et al, 2012 och Wigg, 2008). Utifrån det socialkonstruktivistiska perspektivet konstruerar rättigheterna verkligheten samtidigt som myndigheterna konstruerar rättigheterna för barnet (Andrews, 2012).

För att koppla ensamkommande flyktingbarns rättigheter ytterligare till intervjudeltagarnas skildringar framkom det en skillnad på rätten till god man. Detta då de alla fyra inte fick någon god man tilldelad direkt, med detta vill poängteras att det skyddsnät som är konstruerat stämmer inte överens med intervjudeltagarnas upplevda situation. Som redan redogjorts upplevde deltagare D ett stort stöd från sin godeman vilket även kan tyda på att då deltagarens godeman hävdade hennes rättigheter har detta strukturerat upp tillvaron för deltagare D.

Då de fyra intervjudeltagarnas syn på sig själva skiljer sig åt på liknande vis som deras mottagandeprocess varierar kan detta kopplas till beroende på vilka förutsättningar som det ensamkommande flyktingbarnet mottagits och bemöts från de berörda myndigheterna och samhället har stor inverkan på barnets syn och definition av sig själv. Faktorer som påverkar det ensamkommande barnets skildring är framställt av de sociala konstruktioner som samhället synliggör för barnet. Det sociala sammanhanget har därmed stor inverkan på hur väl det ensamkommande flyktingbarnet integreras vilket i sin tur påverkar barnets upplevda position i samhället för att till sist avgöra barnets syn på sig själv utifrån sin situation.

Slutdiskussion

Vid denna studie om ensamkommande flyktingbarn har jag utgått från barnperspektivet samtidigt som flyktingskapet är en central aspekt. Inledningsvis i studien var jag tydligt med att definiera kategorin som barn då studien berör individer mellan 0-18 år, och trots att de dokument som jag använt mig av i studiens bakgrundskapitel har använt sig av begreppet barn upplever jag ändå en tydlig framställning av flyktingskapet istället för att fokusera på barnet som individ. Det jag menar är då det finns två definitioner att utgå från gällande samma position i samhället för ett ensamkommande flyktingbarn är det inte besynnerligt att lagar och riktlinjer hamnar i konflikt sinsemellan då de framhäver motstridiga perspektiv. Ibland glöms det bort att de två definitionerna faktiskt utgår från samma position, det vill säga ensamkommande flyktingbarn. Detta i sin tur kan förklara att den meningsskapande process som kan komma i oenighet för ett ensamkommande flyktingbarn i Sverige kan ses som en avbildning på samhällets konstruktion som framhäver det sociala problemet med att kunna likställa sig med dessa barns situation. Vid anländandet till Sverige konstrueras det ensamkommande flyktingbarnets situation och tillskrivs egenskaper i form av begreppet *vi* och *de andra*. Mina antydningar styrks av Bergströms (2002) studie om konstruktionen av flyktingskapet som menar att barnet exkluderas från majoritetssamhällets tillhörighet.

Studien framhäver att intervjudeltagarnas första tid i Sverige förmedlar intryck av olika karaktär, några upplever en lättnad av att känna sig skyddad medan andra deltagare upplever rädsla av att inte veta vad som sker eller vad kommande tiden har till följd. En del upplever tiden på flyktingförläggningen som en väntan medan andra ser det som en möjlighet som bör tas till vara. Oavsett vilket är det de gamla värderingarna som möter nya konstruktioner med en ny social struktur i samhället där det nya antingen upplevs som hinder eller som resurser. Intervjudeltagarna kan därmed med de faktorer som står till hands skapa sin position antingen med eller mot samhällets konstruktioner. Det är inte enbart meningsskapandet och motståndskraften som är komplex utan även mottagandet i Sverige. Som nämnt tidigare är flera berörda myndigheter involverade, skilda sociala resurser och det finns ingen självklar lösning för hanterandet av mottagandet av ensamkommande flyktingbarn. Oavsett hur det ensamkommande flyktingbarnet förhåller sig till sin nya situation i Sverige bör individens behov individuellt tillgodoses samt eftersträva socialt erkännande och tillit för att stödja barnets egna resilience.

Flertals gånger har det i denna studie framkommit att ensamkommande flyktingbarn inte alltid får komma till tals samt att de upplever en maktlöshet angående deras egen situation som asylsökande. Samtidigt kan rättigheter och skyldigheter utläsas i studiens bakgrundsavsnitt som framställer hur situationen i Sverige ska eftersträvas för ensamkommande barn. De ensamkommande flyktingbarnens asylsituation kan både anses vara fyrkantig på grund av bristande förståelse för barnen, samtidigt som mottagningssystemet kan tolkas som ologisk då dess regelverk medför ett handlingsutrymme som är beroende av beslutsfattaren och situationen. Trots att alla ensamkommande flyktingbarn har samma rättigheter är det inte en självklarhet att barnen får tillgång till sina rättigheter. De avgörande beslutet kan i detta fall kunnat ses som ett lotteri där barnets livssituation bedöms utifrån *andras* perspektiv, ibland har barnet tur, ibland kommer det i kläm och ibland får barnet ingen chans till att vara med i spelet. Asylprocessen och mottagningssystemet består av maktpositioner som barnet är beroende av samtidigt som dessa maktpositioner försöker skapa en relation med barnet för att få kunskap om barnets behov. Denna relation tycks inte vara ömsesidig vilket även kan kopplas till att förståelsen sinsemellan heller inte blir ömsesidig, det vill säga, barnen förstår inte utredarna samtidigt som beslutsfattarna inte har kunskap om barnets situation. Intervjudeltagarna i denna studie verkar ha haft det svårt att förklara och berätta om hur det är att söka asyl. Likaså har språket och kommunikationen hindrat dem att få uppleva delaktighet. Utifrån Wigerfelt (2004) anses barnets delaktighet vara ett mått på hur väl tillgodosedda barnen är i processen.

Det är inte enbart mötet med det nya landet som är avgörande för barnets välbefinnande, utan barnets bakgrund och förhållanden som utspelade sig både före och under flyktens process är väsentliga faktorer till hur barnet hanterar sin nya situation som ensamkommande flyktingbarn (Wernesjö, 2014). Barnets välbefinnande under asylprocessen kan ha stor inverkan på hur barnet ser på sig själv och sin framtid och därmed bör barnets hälsa främjas. Utifrån intervjumaterialet kan det utläsas att deltagarna gemensamt hade ett starkt behov av att få känna tillhörighet och samhörighet genom att kunna dela sina egna erfarenheter med individer som genomgått något liknande. Det behövde inte vara individer med samma ursprung eller bakgrund. Det är av betydelse att skapa sociala relationer för att motverka hälsoproblem (Björnberg, 2013). En annan gemensam faktor för att kunna skapa sig en egen position i samhället var att de fyra intervjudeltagarna behövde lära sig ny insikt för att kunna orientera sig.

En tanke som har slagit mig under uppsatsprocessens gång är hur den kvinnliga deltagarens upplevelser skiljer sig åt från de övriga deltagarna då hon framhäver den mest positiva skildringen. Då jag enbart hade en kvinnlig deltagare i processen var det svårt att urskilja ifall det finns någon faktiskt skillnad på mottagandet och bemötandet utifrån det ensamkommande flyktingbarnets kön, om skildringen varit slumpmässig eller om deltagaren valt att framhäva en mer positiv bild. Det finns många möjliga förklaringar och det är utifrån denna studie omöjligt att klargöra. Däremot finns det en konstruktion i samhället som tydliggör att de olika könen behov skiljer sig åt. Detta då det tidigare i lagrum och dokument konstaterat att den sociala barnvården arbetat efter olika förutsättningar. I och med detta hade jag velat fördjupa mig ytterligare i den asylprocess som är konstruerad i samhället.

För att underlätta för ett ensamkommande flyktingbarn samt för att upprätthålla samhällsordningen krävs det att de förväntningar som ställs från berörda myndigheter anpassas efter barnets bakgrund och behov. Den konstruktion i samhället som upprätthåller situationen med ensamkommande flyktingbarn som ett socialt problem bör minimeras för att det ensamkommande barnet inte ska bli definierad eller definiera sig själv med hänsyn till en minoritetsgrupp med marginaliserad tillhörighet i samhället. Istället bör dessa interaktioner och kontinuerliga omförhandlingar medverka till att skapa en illustration av situationen som framhäver det ensamkommande flyktingbarnets rättigheter och likavärde. Detta för att det är det sociala sammanhanget och dess process med den enskilda deltagaren som skapar känslan av samhörighet eller utanförskap genom att processen antingen framkallar och förstärker deltagarens upplevelser. Resultatet av det sociala sammanhanget har i detta fall med ensamkommande flyktingbarn stor påverkan av relationen till berörda myndigheter då detta i de flesta fall är de första relationerna och nätverk som barnet skapar under deras första vistelsetid i Sverige. För en mer praktisk slutsats kan studien konstatera att arbete med ensamkommande flyktingbarn bör bidra till att ett skyddande nätverk eftersträvas, att barnet får uppleva ett stöd från det formella systemet i sin integrering samt att barnet erbjuds möjlighet att etablera sig och få tillgång till de resurser som barnet enligt lagrum har rättigheter till. I och med detta bör de skilda myndigheterna öka samarbetet sinsemellan och godta sina ansvarsområden för att undvika att ett barn hamnar mellan de berörda myndigheterna och behovet av att behöva hävda rättigheter avlägsnas. Jag finner ingen anledning till att parter inom de berörda myndigheterna medvetet medverkar till en bristande asylprocess, utan istället upplever jag att det finns en god värdegrund som kontinuerligt vidareutvecklas men på grund av bristande resurser och kunskap hamnar i kläm. Detta gör att

ensamkommande flyktingbarns upplevelse av mottagandet inte alltid skildrar den verklighet som redogörs i svenska lagstiftningar och myndigheters handlingar. Det är av denna betydelse jag anser att det är viktigt att belysa barns livserfarenheter.

Till sist behöver inte en social konstruktion uppfattas som något begränsande för den unga, utan istället kan den definierade konstruktionen användas för att betrakta ett fenomen som onaturlig, det vill säga att konstruktionen är en förträngning av verkligheten. Definitionen av kategorin ensamkommande unga flyktingar behöver därmed inte betraktas som ett socialt problem i samhället utan som en resurs för att den ungas perspektiv ska hamna i främsta rum.

Förslag till vidare forskningsstudier

Då denna studie enbart har utgått från fyra kvalitativa intervjuer anser jag att det väsentligaste inför en vidare forskningsstudie är att fler intervjuer genomförs för att öka studiens reliabilitet. I annat fall hade mer djupgående intervjuer kunnat bidra till en djupare analys av ensamkommande flyktingbarns första tid i Sverige där studien även hade kunde få en inblick i intervjudeltagarnas historia och bakgrund till flykten för att finna personliga påverkningsfaktorer till barnets förhållningssätt till sin nya situation som flykting i Sverige. Ett annat förslag för att vidga studieområdet är att intervjua anställda inom de berörda myndigheterna för att få deras inifrånperspektiv på situationen med mottagandet av ensamkommande flyktingbarn. Som jag nämnde under studiens diskussions del hade jag velat studera vidare ifall det finns någon faktiskt skillnad på mottagandet av ensamkommande flyktingbarn utifrån ett könsperspektiv. Detta då denna studie enbart hade en kvinnlig deltagare vilket omöjliggjorde studerandet av könsperspektivet utan att riskera studiens tillförlitlighet. Detta är de förslag på vidare forskningsstudier som jag själv hade velat tillföra denna studie. I övrigt finns det många olika perspektiv, aspekter och teoretiska förhållningssätt som är värda att studera inom forskningsområdet ensamkommande flyktingbarn.

Referenser

Almqvist, K (2006) ”Identitet och etnicitet” i Frisé, A. Och Hwang, P. (red). *Ungdomar och identitet*. Stockholm: Natur och Kultur.

Backlund, Å. Eriksson, R. Von Greiff, K. & Åkerlund, E-M. (2012) *Ensam och flyktingbarn – barnet och socialtjänsten om den första tiden i Sverige*. Forskningsrapport 2012:1.

Berger, P. L. & Luckmann, T. (2003) *Kunskaps sociologi: Hur individen uppfattar och formar sin sociala verklighet*. Falun: Wahlström & Widstrand.

Bergström, M (2002) *Sveriges ensamkommande barn: En studie av konstruktionen ”flyktingbarnet”*. Linköping: Linköpings Universitet, Institutionen för tematisk utbildning och forskning.

Björnberg, U. (2013) ”I väntan på uppehållstillstånd” i *Barndom och Migration* av Bak, M. & Von Brömssen, K. (red). Finland: Bookwell.

Borevi, K. & Strömblad, P. (2004) ”Kategorisering och integration – en introduktion” i *Kategorisering och integration: Om föreställda identiteter i politik, forskning, media och vardag* av Statens Offentliga Utredningar. Stockholm: Elanders Gotab AB

Bryman, A. (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber AB.

Elmeroth, E. & Häge, J. (2009) *Flyktens barn*. Lund: Studentlitteratur AB.

Fälldin, K. & Strand, G. (2010) *Ensamkommande barn och ungdomar: En praktisk handbok om flyktingbarn*. Stockholm: Natur och Kultur.

Gustafsson, K. Fioretos, I. & Norström, E. (2013) ”Att få vara den man är” i *Barndom och Migration* av Bak, M. & Von Brömssen, K. (red). Finland: Bookwell.

Hessle, M. (2009) *Ensamkommande men inte ensamma: Tioårsuppföljning av ensamkommande asylsökande flyktingbarns livsvillkor och erfarenheter som unga vuxna i Sverige*. Stockholm: Elanders AB.

Jönson, H. (2010) *Sociala problem som perspektiv: En ansats för forskning och socialt arbete*. Malmö: Liber AB.

Keselman, O. (2013) "När ensamkommande barn ska berätta" i *Barndom och Migration* av Bak, M. & Von Brömssen, K. (red). Finland: Bookwell.

Migrationsverket (2014) Ankomstkommun (Elektronisk resurs, hämtat 2014-04-08) <http://www.migrationsverket.se/Andra-aktorer/Kommuner/Om-ensamkommande-barn-och-ungdomar/Overenskommelser-om-mottagande/Ankomstkommun.html>

Migrationsverket (2014) Överenskommelser om mottagande (Elektronisk resurs, hämtat 2014-04-28) <http://www.migrationsverket.se/Andra-aktorer/Kommuner/Om-ensamkommande-barn-och-ungdomar/Overenskommelser-om-mottagande.html>

Migrationsverket (2014) Olika myndigheters ansvar (Elektronisk resurs, hämtat 2014-04-28) <http://www.migrationsverket.se/Andra-aktorer/Kommuner/Om-ensamkommande-barn-och-ungdomar/Olika-myndigheters-ansvar.html>

Migrationsverket (2014) Statistik (Elektronisk resurs, hämtat 2014-04-28) <http://www.migrationsverket.se/Andra-aktorer/Kommuner/Om-ensamkommande-barn-och-ungdomar/Statistik.html>

Migrationsverket (2014) Anvisning av kommun (Elektronisk resurs, hämtat 2014-04-08) <http://www.migrationsverket.se/Andra-aktorer/Kommuner/Om-ensamkommande-barn-och-ungdomar/Overenskommelser-om-mottagande/Anvisningskommun.html>

Migrationsverket (2014) Asylsökande barn (Elektronisk resurs, hämtat 2014-04-12) <http://www.migrationsverket.se/Privatpersoner/Skydd-och-asyl-i-Sverige/Asylsökande-barn.html>

Migrationsverket (2014) Så prövas din ansökan om asyl (Elektronisk resurs, hämtat 2014-04-28) <http://www.migrationsverket.se/Privatpersoner/Skydd-och-asyl-i-Sverige/For-dig-som-har-sokt-skydd-och-asyl/Sa-provas-din-ansokan.html>

Migrationsverket (2014) Asylregler (Elektronisk resurs, hämtat 2014-04-08) <http://www.migrationsverket.se/Privatpersoner/Skydd-och-asyl-i-Sverige/Asylregler.html>

Migrationsverket (2014) Du får inte välja vilket land som prövar ansökan (Elektronisk resurs, hämtat 2014-05-14) <http://www.migrationsverket.se/Privatpersoner/Skydd-och-asyl-i-Sverige/For-dig-som-har-sokt-skydd-och-asyl/Du-far-inte-valja-vilket-land-som-provar-ansokan.html>

Regeringskansliet (2014) Politik för global utveckling/Två perspektiv (Elektronisk resurs, hämtat 2014-04-18) <http://www.regeringen.se/sb/d/10423/a/100973>

Rennstam, J. & Wästerfors, D. (2011) ”Att analysera kvalitativt material” i *Handbok i kvalitativa metoder* av Ahrne, G. & Svensson, P. (red). Malmö: Liber AB.

Socialstyrelsen (2013) *Socialtjänstens arbete med ensamkommande barn och ungdomar – en vägledning*. Västerås: Edita Västra Aros

Sveriges Kommuner och Landsting (2012) *Ett gemensamt ansvar för ensamkommande barn och ungdomar*. Stockholm: Elanders tryckeri

Sveriges Kommuner och Landsting (2014) Kommunens ansvar. (Elektronisk resurs, hämtat 2014-04-08) <http://ensamkommandebarn.skf.se/kommunensansvarensamkommande>

Sveriges Kommuner och Landsting (2014) God man för ensamkommande barn. (Elektronisk resurs, hämtat 2014-08-27) http://ensamkommandebarn.skf.se/kommunensansvarensamkommande/god_man

Unicef (2014) *Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter*. Stockholm: Unicef Sverige.

Vetenskapsrådet (2014). Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning (Elektronisk resurs, hämtat 2014-03-18) <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Wernesjö, U. (2014) "Conditional Belonging: Listening to Unaccompanied Young Refugees' Voices" i *Digital Comprehensive Summaries of Uppsala Dissertations from the Faculty of Social Sciences 93*. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis.

Wenneberg, S. B. (2000) *Socialkonstruktivism – positioner, problem och perspektiv*. Malmö: Liber AB.

Wigerfelt, S. A (2004) "Forskning och föreställningar – betydelsen av hur rasism definieras inom forskning och i utredningar" i *Kategorisering och integration: Om föreställda identiteter i politik, forskning, media och vardag* av Statens Offentliga Utredningar. Stockholm: Elanders Gotab AB

Wigg, U. (2008) *Bryta upp och börja om: Berättelser om flyktingskap, skolgång och identitet*. Linköping: Linköpings Universitet, Institutionen för beteendevetenskap och lärande. LiU – Tryck.

Bilaga

Bilaga 1. Intervjuguide – Underlag för intervju

Inledning samt nödvändig information

Informera om de fyra etiska riktlinjerna. Ge utrymme till frågor och funderingar. Förklara studiens syfte och grundtanke. Öppna upp för ett öppet samtal. Behöver inte invänta frågor utan berätta det som deltagarna tycker är av betydelse, försök att inte fundera på vad som anses vara väsentligt eller inte utan allt det som berättar är betydelsefullt för studien.

Inledande frågor - Bakgrund

Ålder:

Antal år i Sverige:

Stödande frågor – Ankomsten och nuvarande situation

Vill du berätta om hur du upplevde Sverige när du först kom hit?

Hur upplever du Sverige i nuvarande situation? Hur upplever du myndigheterna?

Hur har du upplevt dina rättigheter och berörda myndigheters skyldigheter? Information?

Hur upplever du din egen situation i Sverige idag? Rättigheter?

Hur tycker du din situation har förändrats från när du kom tills nu?

Hur tycker du att du bemöts nu?

Känner du dig ”hemma”?

Negativa eller positiva erfarenheter av mottagandet i Sverige?

Framtiden.

Avslutningsvis

Summera vad som sagts för att bekräfta.

Finns det något mer du vill delge, något du vill ha sagt eller något du anser att vi har missat att pratat om? Finns det någon fråga som du tycker att jag bör ta upp?